

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/186958,Oswiadczenie-Instytutu-Pamieci-Narodowej-w-zwiazku-z-wywiadem-z-Antonem-Drowowyc.html>
04.05.2024, 20:51

Oświadczenie Instytutu Pamięci Narodowej w związku z wywiadem z Antonem Drowowyczem, dyrektorem ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej, który ukazał się 16 czerwca 2023 r. w portalu internetowym glavcom.ua

W związku z wywiadem udzielonym przez Antona Drowowycza, szefa ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przedstawia stanowisko wobec podniesionych w tej rozmowie kwestii, dotyczących relacji polsko - ukraińskich, w zakresie polityki upamiętnień, poszukiwań i ekshumacji ofiar ludobójstwa na Wołyniu.

Przede wszystkim, zgodzić się należy ze stwierdzeniem Antona Drowowycza, że podstawowymi kwestiami determinującymi współpracę między instytucjami państwa polskiego i ukraińskiego są prawda historyczna oraz uczciwość. Dlatego też, w imię przywoływanej przez dyrektora Drowowycza prawdy i uczciwości koniecznym jest sprostowanie nieścisłości, manipulacji i mijania się z prawdą, które pojawiły się w wypowiedziach szefa ukraińskiego IPN.

Na wstępie należy wyraźnie podkreślić, że polski Instytut Pamięci Narodowej, będąc instytucją państwa polskiego działającą niezależnie od organów administracji rządowej, od strony ukraińskiej oczekuje faktycznych działań, nawiązujących do wcześniejszych deklaracji ukraińskich władz państwowych i rządowych, pozwalających na rozpoczęcie prac poszukiwawczych i ekshumacyjnych w miejscach, gdzie pomordowano Polaków, w trakcie ludobójstwa na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej.

Działania w zakresie współpracy dotyczącej kwestii historycznych, w tym przede wszystkim upamiętnień miejsc kaźni Polaków zamordowanych przez zbrodniczą formację Ukraińskiej Powstańczej Armii w ramach ludobójczej czystki etnicznej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej w latach 1943–1945, koordynuje w Polsce, w ścisłej współpracy z IPN, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Współpraca MKiDN oraz IPN odbywa się na wysokim poziomie merytorycznym. Rządowym zespołem kieruje sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury dr Jarosław Sellin, a członkiem tego gremium jest prezes IPN dr Karol Nawrocki.

Partnerem do rozmów dla polskiego IPN w ramach działań związanych z upamiętnieniami, poszukiwaniami i ekshumacjami nie jest ukraiński IPN. Działaniami tego ostatniego kieruje i koordynuje jego prace Gabinet Ministrów Ukrainy za pośrednictwem Ministerstwa Kultury a

pozycja szefa ukraińskiego IPN w strukturze administracji rządowej ma charakter polityczny. Za decyzje dotyczące kluczowych dla polskich interesów kwestii obejmujących działania memoratywne i poszukiwawcze odpowiada ukraiński resort kultury a także Międzyresortowa Komisja podległa rządowi Ukrainy.

Odnosząc się do stwierdzenia Antona Drobowycza wskazującego na zagrożenie dla ukraińskich grobów w Polsce, należy stanowczo stwierdzić, że zarzut ten jest całkowicie fałszywy. Nigdy żadna instytucja państwa polskiego, w tym IPN, nie podejmowała działań skutkujących likwidacją ukraińskich grobów. W przypadku Werchraty - wzgórze Monasterz, zastrzeżenia budziły dane umieszczone na pamiątkowej tablicy, a nie sama mogiła. Nikt też nie podejmował prób jej likwidacji. Tego typu nieprawdziwe stwierdzenia mają na celu stworzenie wrażenia jakoby to strona polska była winna zaistniałej sytuacji.

Po zniszczeniu w styczniu 2020 r. tablicy z nazwiskami 62 członków UPA, strona polska odtworzyła tablicę z napisem w językach polskim i ukraińskim.

Jest to obiektywny, zgodny z faktami tekst. Pominięto natomiast listę nazwisk, bowiem budzi ona poważne zastrzeżenia strony polskiej i wymaga weryfikacji. Te zastrzeżenia zostały przedstawione stronie ukraińskiej.

Warto podkreślić, że w czerwcu 1995 r. Andrzej Przewoźnik, sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, doprowadził do zawarcia porozumienia ze Związkiem Ukraińców w Polsce, które stało się podstawą do zalegalizowania pomnika, wzniesionego nielegalnie w 1993 r.

Stwierdzenie dyrektora Drobowycza, że strona ukraińska uzależnia wydanie zgody na prace ekshumacyjne od zakończenia sporu wokół upamiętnienia na wzgórzu Monasterz, nie odnosi się do stanu faktycznego i jest manipulacją. Tymczasem to nie kierowany przez Antona Drobowycza ukraiński IPN udziela zgód na prowadzenie prac poszukiwawczych i ekshumacyjnych. Należy raz jeszcze wyraźnie podkreślić, że to Ministerstwo Kultury Ukrainy a także Międzyresortowa Komisja działająca przy ukraińskim rządzie mogą podjąć wiążące decyzje dotyczące tego typu prac, czego od kilku lat bezskutecznie domaga się strona polska.

Polskie władze zrealizowały swoje zobowiązania w zakresie odnowienia zdewastowanego upamiętnienia, czego nie chce zaakceptować strona ukraińska. Władze ukraińskie nie wyraziły jak dotąd zgody na działania polskich archeologów z Instytutu Pamięci Narodowej: zarówno na prace poszukiwawcze jak i prace ekshumacyjne.

Kierowane przez IPN do strony ukraińskiej wnioski o wyrażenie zgody na prace poszukiwawcze, jak dotąd pozostały bez odpowiedzi, bądź spotkały się z odpowiedzią odmowną. Dla przykładu, warto przywołać tylko kilka spośród nich dotyczących różnych wydarzeń historycznych:

Huta Pieniacka, (obwód lwowski). W ramach podjętych prac planowano odnaleźć miejsca

pochówku ofiar akcji pacyfikacyjnej polskiej ludności cywilnej z 8 lutego 1944 r. w wyniku której śmierć poniosło około 1000 osób. Zbrodni dokonali, według śledztwa polskiego IPN, żołnierze niemieccy narodowości ukraińskiej z 4. Pułku Policijnego SS 14 Dywizji SS „Galizien”, pod dowództwem niemieckiego kapitana, wraz z okolicznym oddziałem Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA) i oddziałem paramilitarnym składającym się z nacjonalistów ukraińskich, pod dowództwem Włodzimierza Czerniawskiego. 18 lutego 2020 r. w Wydziale Architektury administracji lwowskiej złożono wniosek o prace poszukiwawcze. 15 kwietnia 2020 r. organ administracji przesłał wniosek do zaopiniowania do Ministerstwa Kultury, Młodzieży i Sportu Ukrainy oraz do Ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej; odpowiedzi przez ponad 3 lata nie uzyskano.

Stanisłówka (obwód lwowski). Prace poszukiwawcze szczątków dwóch żołnierzy Armii Krajowej (znanych z imienia, nazwiska i stopnia) z oddziału ppor. Onufrego Kuźniara „Popiela”, obrońców wsi poległych podczas jej obrony w 1944 r. 18 lutego 2020 r. w Wydziale Architektury administracji lwowskiej złożono wniosek o wydanie zgody na prace poszukiwawcze; 15 kwietnia 2020 r. organ administracji przesłał wniosek do zaopiniowania do Ministerstwa Kultury, Młodzieży i Sportu Ukrainy oraz do Ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej; odpowiedzi przez ponad 3 lata nie uzyskano.

Małe Hołoby (obwód wołyński). Prace poszukiwawcze przez IPN mogiły ks. Józefa Szostaka i brata Piotra Mojsijonka, którzy zginęli 5 kwietnia 1943 r. w lesie koło Małych Hołób. 21 stycznia 2020 r. złożono wniosek na prace poszukiwawcze do Wydziału Kultury w Łucku. Wniosek nie uzyskał akceptacji. Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego Wydział Kultury 12 maja 2020 r. ostatecznie odmówił wydania zgody.

Lwów. W listopadzie 2019 r., przy współpracy z ukraińskim partnerem, IPN uzyskał zgodę na prace poszukiwawcze i przeprowadził badania sondażowe na dwóch nieczynnych cmentarzach parafialnych dawnych miejscowości Zboiska i Hołosko, obecnie leżących w granicach administracyjnych Lwowa. W obu miejscach odsłonięto fragmenty grobów, w których znajdowały się szczątki żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie Lwowa we wrześniu 1939 r. Szacunkowa liczba pochowanych to ok. 130 osób. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań dla obu lokalizacji sporządzono „Akty ustanowienia miejsca pochówku”, które zgodnie z ukraińskim prawodawstwem stanowią podstawę do złożenia wniosków o przeprowadzenie ekshumacji odkrytych szczątków. IPN uzyskał zgodę Rady Miasta Mościska na pochowanie ekshumowanych żołnierzy na istniejącej kwaterze żołnierzy WP, znajdującej się na cmentarzu w Mościskach. W marcu 2020 r. do Państwowej Międzyresortowej Komisji do Spraw Upamiętnień Uczestników Operacji Antyterrorystycznych, Ofiar Wojen i Politycznych Represji złożono wniosek o pozwolenie na ekshumację. W kwietniu 2020 r. z Ministerstwa Kultury Ukrainy otrzymano odpowiedź, iż w związku ze zmianą personalną w Międzyresortowej Komisji oraz z kwarantanną spowodowaną stanem epidemii nie wydano jeszcze zgody. Do dzisiaj nie otrzymano odpowiedzi, mimo zmiany stanu prawnego i faktycznego.

Tynne (obwód rówieński). Prace poszukiwawcze miejsca pochówku żołnierzy Korpusu

Ochrony Pogranicza – kontynuacja prac poszukiwawczych prowadzonych od 2012 r. pod patronatem b. Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. 4 lutego 2020 r. w Wydziale Kultury w Równem złożono wniosek na prace poszukiwawcze; program prac został zaakceptowany przez rówieńską administrację. 2 marca 2020 r. złożono wniosek o wydanie zgody na prace do Ministerstwa Kultury, Młodzieży i Sportu Ukrainy. Odpowiedzi do dzisiaj nie otrzymano.

Podobne wnioski strona polska składała w związku z potrzebą podjęcia prac poszukiwawczych ofiar Operacji Polskiej NKWD 1937–1938, Września 1939 czy też Zbrodni Katyńskiej. Wszystkie zostały załatwione przez stronę ukraińską odmownie bądź nie uzyskano żadnej odpowiedzi.

Kolejna nieściskość w wypowiedzi Antona Drobowycza dotyczy prac archeologicznych podjętych przez stronę polską w Przemyślu, poza terenem ukraińskiego cmentarza wojennego. Dyrektor Drobowycz stwierdził, że mimo próśb strona ukraińska nie uzyskała odpowiedzi na pytania o wyniki prowadzonych wówczas prac. Koniecznym jest w tym miejscu wyjaśnienie że podjęte badania archeologiczne nie dotyczyły żołnierzy ukraińskich a węgierskich, tym samym nie było podstaw do informowania strony ukraińskiej o szczegółowych wynikach prac archeologicznych.

W sierpniu 2021 r. w Przemyślu, przy ul. Kasztanowej, w sąsiedztwie ukraińskiego cmentarza wojennego prowadzone były badania archeologiczne w celu potwierdzenia istnienia w tym miejscu cmentarza wojennego z I wojny światowej. Prace prowadził Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl we współpracy z przedstawicielami Węgierskiego Instytutu Historii i Muzeum Wojska w Budapeszcie. Polski IPN nie był w te działania w żaden sposób zaangażowany. Badania potwierdziły, że znajduje się w tym miejscu cmentarz żołnierzy z załogi twierdzy, znaleziono m.in. elementy nagrobków węgierskich oficerów. Teren został splantowany po 1945 r. Prowadzone działania w żaden sposób nie naruszyły obszaru cmentarza ukraińskiego. Tymczasem, strona ukraińska bezzasadnie rości sobie prawa do badanej działki, choć ma świadomość, że znajdują się tam pochówki żołnierzy głównie narodowości węgierskiej. Ukraiński IPN i Ministerstwo Kultury Ukrainy wydało komunikat, w którym stwierdziło, że nie uznaje wyników przeprowadzonych badań – a więc najwyraźniej strona ukraińska je poznała. Użyto przy tym kuriozalnego argumentu, że w czasie I wojny światowej Ukraińcy walczyli zarówno w armii rosyjskiej, jak i austro-węgierskiej, zatem należy przyjąć, że na tak dużym cmentarzu musi spoczywać jakiś żołnierz narodowości ukraińskiej. Przedstawiciel Związku Gmin Fortecznych poinformował o otrzymaniu przez Ambasadę Ukrainy w Warszawie zawiadomienia o planowanych pracach, czego dowodzi pocztowe potwierdzenie odbioru z 2 sierpnia 2021 r. a więc kilka dni przed rozpoczęciem prac.

Odnosząc się do wypowiedzi Antona Drobowycza o inicjatywie polsko – ukraińskiej grupy roboczej złożonej z przedstawicieli obu Instytutów Pamięci Narodowej, powołanej do konsultowania spraw związanych z miejscami pamięci, należy stwierdzić, że poza spotkaniem inauguracyjnym nie podjęła ona działalności. Wynikało to z rozbieżności w

kwestii projektu regulaminu pracy, którego założenia zostały określone podczas spotkania. Następnie w trybie konsultacji korespondencyjnych strona ukraińska wprowadziła nieakceptowalne zmiany, m.in. zmieniała definicję zagadnień będących przedmiotem prac zespołu oraz złamała zasadę, że stałymi członkami grupy będą wyłącznie pracownicy obu instytutów, żądając wprowadzenia w jej skład osób spoza ukraińskiego IPN.

Anton Drobowycz stwierdził, że nie widzi zainteresowania dialogiem historycznym ani chęci współpracy ze strony polskiego Instytutu Pamięci Narodowej. To zadziwiające, że w taki sposób ocenia współpracę z polskimi historykami w przededniu obchodów 80. rocznicy ludobójstwa na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej – dokonanego na ponad 100 tys. Polaków mordu etnicznego, którego sprawcami byli nacjonałiści spod znaku OUN – UPA. Można odnieść wrażenie, że słowa dyrektora Drobowycza mają na celu odwrócenie uwagi od oczekiwań kierowanych wobec władz Ukrainy, by przy okazji okrągłej rocznicy Zbrodni Wołyńskiej strona ukraińska podjęła faktyczne działania – godząc się na szeroko zakrojone prace poszukiwawcze i ekshumacyjne.

Odnosząc się zaś do aktywności naukowej, warto przypomnieć, że od ponad 27 lat działa polsko - ukraińska grupa robocza przygotowująca publikacje źródłowe w ramach serii „Polska i Ukraina w latach 30. i 40. XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych”, koordynowana przez polski Instytut Pamięci Narodowej, w ramach której pracują archiwiści i historycy z Ukrainy. Nawet podczas pełnoskalowej wojny na Ukrainie, wywołanej przez Federację Rosyjską, organizowane są cykliczne spotkania grupy i przygotowywane kolejne dwujęzyczne publikacje. W ciągu ostatnich kilku lat polski IPN zorganizował wiele konferencji naukowych i sympozjów poświęconych problematyce relacji polsko - ukraińskich, na których pojawiali się zapraszani badacze z Ukrainy. Tylko w latach 2018–2023 Instytut wydał też 23 publikacje dot. stosunków polsko - ukraińskich, w tym autorstwa ukraińskich naukowców. Przywołane przykłady wyraźnie pokazują, że dialog ze środowiskiem ukraińskich naukowców trwa. Niestety, nie uczestniczą w nim przedstawiciele ukraińskiego IPN.

Anton Drobowycz stwierdził, że polski IPN jest instytucją upolitycznioną. To oczywista nieprawda. Instytut Pamięci Narodowej funkcjonuje niezależnie od władz rządowych, jest instytucją państwa polskiego, działającą w obszarze polityki historycznej. Prezes Instytutu powołuje i odwołuje Sejm RP za zgodą Senatu, na wniosek Kolegium IPN. Prezes IPN ma rangę ministerialną. Tymczasem ukraiński IPN podlega tamtejszemu Ministerstwu Kultury. Dyrektor Drobowycz jest urzędnikiem w pełni zależnym od decyzji politycznych swoich zwierzchników.

Oderwaną od rzeczywistości interpretację współpracy z instytucjami państwa polskiego i polskim Instytutem Pamięci Narodowej Anton Drobowycz tłumaczy niechęcią lub brakiem gotowości strony polskiej do przywrócenia sprawiedliwości, do przestrzegania własnego prawa i do poszanowania zobowiązań międzynarodowych. To stwierdzenie nieprawdziwe, które odczytujemy jako wyraz skrajnie złej woli oraz dowód ignorowania faktów.

Wbrew twierdzeniom dyrektora Drobowycza, że propozycje współpracy ze strony IPN ograniczyły się do pomocy związanej z działaniami wojennymi, podczas rozmowy online w lipcu 2022 r. z udziałem szefów obu instytucji, prezes Nawrocki przedstawił także propozycje wspólnych projektów naukowo-edukacyjnych oraz współpracy na niwie archiwalnej i wystawienniczej, które pozostały bez odpowiedzi strony ukraińskiej. Należy podkreślić, że zarówno w trakcie realizacji flagowego projektu IPN „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”, jak i podczas spotkań w ramach platform międzynarodowych czy konferencji, w każdym miejscu na świecie, prezes Nawrocki mówiąc o wkładzie Polaków w zwycięstwo nad totalitaryzmami, zawsze podkreśla swój sprzeciw wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę, wskazując na rolę edukacji społeczeństw w walce ze zbrodniczymi reżimami totalitarnymi.

Zbliżająca się 80. rocznica ludobójstwa na Wołyniu może się stać szansą dla Ukrainy by raz na zawsze zamknąć sprawę rozliczenia się z bolesną, zarówno dla Ukraińców jak i Polaków, przeszłością. Wywiad Antona Drobowycza, nasycony nieprawdziwymi stwierdzeniami i wprowadzający w błąd opinię publiczną co do rzeczywistego stanu spraw, z pewnością temu celowi nie służy.

Gesty i deklaracje czas zastąpić faktycznymi działaniami, w efekcie których możliwe będzie podjęcie przez polski IPN prac poszukiwawczych i ekshumacyjnych, by godnie upamiętnić niewinne ofiary ludobójstwa na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej – zbrodni ciężącej na naszych wzajemnych relacjach.

dr Rafał Leśkiewicz
Dyrektor
Biura Rzecznika Prasowego
Rzecznik prasowy
Instytutu Pamięci Narodowej

[Wywiad Antona Drobowycza, dyrektora ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej który ukazał się 16 czerwca 2023 r. w portalu internetowym glavcom.ua](#)

Заява Інституту національної пам'яті у зв'язку з інтерв'ю з Антоном Дробовичем, директором Українського інституту національної пам'яті, яке було опубліковано 16 червня 2023 року на сайті glavcom.ua

<https://glavcom.ua/longreads/anton-drobovich-pislja-peremohi-mi-ne-matimemo-sil-na-shchos-spilne-z-rosijanami-u-najblizhchi-100-rokiv-934999.html>

У зв'язку з інтерв'ю голови Українського інституту національної пам'яті Антона Дробовича, Інститут національної пам'яті – Комісія з розслідування злочинів проти

польського народу висловлює свою позицію щодо порушених у цій розмові питань щодо польсько-українських відносин, у сфері політики вшанування, пошуку та ексгумації жертв геноциду на Волині.

Перш за все слід погодитися з твердженням Антона Дробовича, що основними питаннями співпраці між інституціями польської та української держави є історична правда та чесність. Тому в ім'я правди та чесності, на які посилається директор Дробович, необхідно внести поправки щодо неточності, маніпуляції та розбіжності з правдою, які з'явилися у заявах голови Українського інституту національної пам'яті.

На початку слід чітко підкреслити, що польський Інститут національної пам'яті, будучи інституцією польської держави, що діє незалежно від органів державного управління, очікує від української сторони реальних дій, посилаючись на попередні заяви української влади та уряду, щодо дозволу на початок пошуково-ексгумаційних робіт у місцях убивств поляків під час геноциду на Волині та Східній Малопольщі.

Діяльність у сфері співпраці, що стосується історичних питань, зокрема, насамперед, у вшануванні місць страти поляків, замордованих злочинними формуваннями Української повстанської армії в рамках геноцидних етнічних чисток на Волині та Східній Малопольщі у 1943–1945 роках, координуються в Польщі, у тісній співпраці з Інститутом національної пам'яті, Міністерством культури та національної спадщини. Співпраця Міністерства культури та національної спадщини та Інституту національної пам'яті відбувається на високому змістовному рівні. Урядову групу очолює державний секретар Міністерства культури Ярослав Селлін, а президент Інституту національної пам'яті доктор Кароль Навроцький є членом цього органу.

Український інститут національної пам'яті не є партнером у переговорах польського Інституту національної пам'яті в рамках діяльності, пов'язаної з ушануваннями, пошуками та ексгумаціями. Діяльністю останнього керує та координує Кабінет Міністрів України за посередництвом Міністерства культури, а позиція голови Українського інституту національної пам'яті в структурі урядової адміністрації має політичний характер. Рішення щодо ключових для польських інтересів питань, зокрема меморіально-пошукової діяльності, є компетенцією Міністерства культури України, а також Міжвідомчої комісії, підпорядкованої українському уряду.

Посилаючись на заяву Антона Дробовича про загрозу українським могилам у Польщі, слід рішуче сказати, що це твердження абсолютно неправдиве. Жодна польська державна установа, включно з Інститутом національної пам'яті, ніколи не вживала дій, які б призвели до ліквідації українських поховань. У випадку з Верхратою (пагорби Монастиж) зауваження доречні щодо інформації, розміщеній на меморіальній дошці, а не самої могили. Ніхто не намагався її ліквідувати. Такі неправдиві заяви покликані створити враження, що у виниклій ситуації винна польська сторона.

Після знищення у січні 2020 року дошки з іменами 62 членів УПА польська сторона реконструювала дошку з написом польською та українською мовами.

Це об'єктивний текст, згідний із фактами. Проте список імен опущено, оскільки він викликає серйозні застереження польської сторони та потребує перевірки. Ці застереження були представлені українській стороні.

Варто зазначити, що у червні 1995 року секретар Ради охорони пам'яті боротьби і мучеництва Анджей Пшевознік сприяв укладенню угоди з Об'єднанням українців у Польщі, яка стала основою для легалізації пам'ятника, встановленого нелегально 1993 року.

Твердження директора Дробовича про те, що українська сторона обумовлює надання згоди на проведення ексгумаційних робіт завершенням суперечки щодо вшанування пам'яті на горі Монастиж, не відповідає дійсному стану речей і є маніпуляцією. Водночас не Український інститут національної пам'яті, який очолює Антон Дробович, дає згоду на проведення пошуково-ексгумаційних робіт. Слід ще раз чітко підкреслити, що саме Міністерство культури України, а також Міжвідомча комісія, що діє при українському Уряді, можуть приймати рішення щодо такого роду робіт, яких польська сторона безуспішно вимагає вже кілька років.

Польська влада виконала свої зобов'язання щодо відновлення зруйнованого пам'ятного знаку, чого українська сторона не хоче прийняти. Українська влада досі не дала згоди на діяльність польських археологів з Інституту національної пам'яті: як на пошукові, так і на ексгумаційні роботи.

Надіслані Інститутом національної пам'яті українській стороні запити про згоду на пошукові роботи поки що залишаються без відповіді або отримують відмову. Наприклад, варто згадати лише деякі з них, що стосуються різних історичних подій:

Гута Пеняцька, (Львівська область). У рамках проведених робіт планувалося знайти місця поховань жертв акції паціфікації польського цивільного населення 8 лютого 1944 року, внаслідок якої загинуло близько 1000 осіб. За даними розслідування Інституту національної пам'яті Польщі, злочин скоїли німецькі солдати української національності з 4-го поліцейського полку СС 14-ї дивізії СС «Галичина» під командуванням німецького капітана разом із підрозділом Української Повстанської Армії (УПА) та парамілітарним підрозділом українських націоналістів під командуванням Володимира Чернявського. 18 лютого 2020 року в управління архітектури Львівської ОДА було подано заяву щодо дозволу на проведення пошукових робіт. 15 квітня 2020 року орган управління направив заяву на розгляд до Міністерства культури, молоді та спорту України та Українського інституту національної пам'яті; відповіді немає більше 3 років.

Станіславівка (Львівська область). Проводяться пошуки останків двох бійців Армії Крайової (відомі імена, прізвища та звання) з частини лейтенанта Онуфрій Кузняра

«Попела», захисників села, які загинули під час його оборони 1944 року. 18 лютого 2020 року до управління архітектури Львівської ОДА було подано заяву щодо дозволу на проведення пошукових робіт; 15 квітня 2020 року орган управління направив заяву на розгляд до Міністерства культури, молоді та спорту України та Українського інституту національної пам'яті; немає відповіді більше 3 років.

Малі Голоби (Волинська область). Пошукові роботи Інституту національної пам'яті на могилі о. Юзефа Шостака і брата Пйотра Мойсійонка, які загинули 5 квітня 1943 року в лісі біля Малих Голобів. 21 січня 2020 року подано заявку на проведення пошукових робіт в управління культури в Луцьку. Заява не була схвалена. Після проведення процедури оскарження 12 травня 2020 року управління культури остаточно відмовило у наданні згоди.

Львів. У листопаді 2019 року Інститут національної пам'яті у співпраці з українським партнером отримав дозвіл на пошукові роботи та провів дослідження двох занедбаних парафіяльних цвинтарів колишніх містечок Збоїська та Голосько, що нині розташовуються в адміністративних межах Львова. В обох місцях виявлено фрагменти могил із останками солдатів Війська Польського, які загинули, захищаючи Львів у вересні 1939 року. Орієнтовна кількість похованих – близько 130 осіб. За результатами проведених досліджень на обидва місця складено «Акти встановлення місця поховання», які відповідно до законодавства України є підставою для подання заявок на ексгумацію виявлених останків.

Інститут національної пам'яті отримав згоду Мостиської міської ради на поховання ексгумованих солдатів на наявному вже цвинтарі солдатів Війська Польського, розташованому на цвинтарі в Мостиськах. У березні 2020 року до Державної міжвідомчої комісії з питань вшанування пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій було подано заяву про надання дозволу на ексгумацію. У квітні 2020 року надійшла відповідь від Міністерства культури України, що у зв'язку зі зміною складу Міжвідомчої комісії та карантинном, спричиненим епідемічним станом, згоди ще не надано. На сьогодні відповідь не надійшла, незважаючи на зміни юридичного та фактичного стану.

Тинне (Рівненська область). Пошуки місця поховання солдатів Корпусу охорони пограниччя – продовження пошуків, які велися з 2012 року під егідою колишньої Ради охорони пам'яті боротьби та мучеництва. 4 лютого 2020 року подано заявку на пошукові роботи до відділу культури в місті Рівне; програму робіт затвердила Рівненська адміністрація. 2 березня 2020 року до Міністерства культури, молоді та спорту України було подано заяву щодо надання дозволу на роботи. На даний момент відповіді не надійшло.

Подібні заяви польська сторона подавала у зв'язку з необхідністю проведення пошукових робіт жертв Польської операції НКВС 1937–1938 років, вересень 1939 року або Катинського злочину. Усі вони були негативно оцінені українською стороною або

не отримали відповіді.

Ще одна неточність у інтерв'ю Антона Дробовича стосується археологічних робіт, проведених польською стороною в Перемишлі, за межами українського військового цвинтаря. Директор Дробович зазначив, що, незважаючи на запити, українська сторона не отримала відповідей на запитання про результати проведеної на той час роботи. Тут необхідно уточнити, що проведені археологічні дослідження стосувалися не українських, а угорських військових, тому не було жодних підстав інформувати українську сторону про детальні результати археологічних робіт.

У серпні 2021 року в Перемишлі на вулиці Каштановій, в районі Українського військового цвинтаря, були проведені археологічні дослідження з метою підтвердження існування на цьому місці військового кладовища з часів Першої світової війни. Роботу виконала Товариство фортечних гмін Фортеці Перемишль у співпраці з представниками Угорського інституту історії та Музею армії в Будапешті. Польський Інститут національної пам'яті жодним чином не був залучений до цих дій. Дослідження підтвердили, що на цьому місці розташовується кладовище воїнів з фортечної бригади, знайдено, серед іншого, елементи надгробків угорських офіцерів. Територія була розрівняна після 1945 року. Проведені заходи жодним чином не вплинули на територію українського цвинтаря.

Водночас українська сторона безпідставно претендує на права на ці дослідження, хоча й знає про те, що там знаходяться поховання військових переважно угорської національності. Український інститут національної пам'яті та Міністерство культури України оприлюднили комюніке, в якому заявили, що не визнають результатів проведених досліджень – тож, очевидно, з ними українська сторона ознайомилася. Було використано дивний аргумент, що під час Першої світової війни українці воювали і в російській, і в австро-угорській арміях, тож слід вважати, що на такому великому кладовищі має бути похований якийсь воїн української національності. Представник Товариства фортечних гмін повідомив, що Посольство України в Варшаві отримало повідомлення про заплановані роботи, про що свідчить поштове підтвердження отримання від 2 серпня 2021 року, тобто за кілька днів до початку робіт.

Посилаючись на заяву Антона Дробовича про ініціативу польсько-української робочої групи, що складається з представників обох Інститутів національної пам'яті, створеної для консультацій з питань, пов'язаних із місцями пам'яті, слід зазначити, що, окрім установчого засідання, вони не проводила жодних заходів. Це сталося через розбіжності щодо проекту регламенту роботи, положення якого були визначені під час зустрічі. Згодом українська сторона в ході кореспонденційних консультацій внесла неприйнятні зміни, серед інших, зміна визначення питань, які є предметом роботи групи, та порушення правила про те, що постійними членами групи будуть лише працівники обох інститутів, вимагаючи включення до неї осіб, які не належать до Українського інституту національної пам'яті.

Антон Дробович заявив, що не бачить зацікавленості в історичному діалозі чи бажання співпрацювати з боку Інституту національної пам'яті Польщі. Дивно, що саме так він оцінює співпрацю з польськими істориками напередодні відзначення 80-ї річниці геноциду на Волині та Східній Малопольщі – вчиненого над 100 тисячами етнічних поляків, виконавцями якого були націоналісти ОУН-УПА. Складається враження, що слова директора Дробовича мають на меті відвернення уваги від очікувань, що українська влада з нагоди круглої річниці Волинського злочину вдасться до реальних дій – погодиться на широкі пошукові та ексгумаційні роботи.

Говорячи про наукову діяльність, варто нагадати, що вже понад 27 років діє польсько-українська робоча група, яка готує джерельні публікації в рамках серії «Польща та Україна в 30-40-х роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спецслужб», яку координує польський Інститут національної пам'яті, в рамках якого працюють архівісти та історики з України. Навіть під час повномасштабної війни в Україні, спричиненої Російською Федерацією, організуються регулярні зустрічі групи та готуються подальші двомовні публікації. Протягом останніх років Інститут національної пам'яті Польщі організував багато наукових конференцій та симпозіумів, присвячених питанням польсько-українських відносин, у яких брали участь запрошені науковці з України. Лише в 2018-2023 роках Інститут також опублікував 23 публікації про польсько-українські відносини, в тому числі й авторства українських науковців. Наведені приклади яскраво свідчать про те, що діалог з українською науковою спільнотою триває. На жаль, представники Українського інституту національної пам'яті в ньому не беруть участі.

Антон Дробович заявив, що польський Інститут національної пам'яті є політизованою установою. Це явно неправда. Інститут національної пам'яті діє незалежно від влади, це інституція польської держави, яка діє у сфері історичної політики. Президента Інституту призначає та звільняє Сейм Республіки Польща за згодою Сенату на прохання Колегії Інституту національної пам'яті. Президент Інституту національної пам'яті має ранг міністра. На відміну від Українського інституту національної пам'яті, який підпорядковується місцевому Міністерству культури. Тому директор Дробович є чиновником, який повністю залежить від політичних рішень свого начальства.

Відірване від реальності трактування співпраці з інституціями польської держави та польським Інститутом національної пам'яті Антон Дробович пояснює небажанням або неготовністю польської сторони відновити справедливість, дотримуватись власного права та поважати міжнародні зобов'язання. Це неправдива заява, яку ми сприймаємо як вияв злої волі та доказ ігнорування фактів.

Всупереч заявам директора Дробовича про те, що пропозиції щодо співпраці від Інституту національної пам'яті обмежувалися допомогою, пов'язаною з війною, під час онлайн-розмови в липні 2022 року за участю керівників обох інституцій президент Навроцький також представив пропозиції щодо спільних науково-освітніх проектів та співробітництва в архівно-експозиційній сфері, які залишилися без

відповіді з боку української сторони. Слід підкреслити, що як під час реалізації флагманського проекту Інституту національної пам'яті «Стежками надії. Одиссея свободи», а також під час зустрічей у рамках міжнародних платформ чи конференцій, у будь-якій точці світу, президент Навроцький, говорячи про внесок поляків у перемогу над тоталітаризмом, завжди засуджує російську агресію проти України, вказуючи на роль виховання суспільства в боротьбі проти злочинних тоталітарних режимів.

Наближення 80-ї річниці геноциду на Волині може стати для України нагодою раз і назавжди звести рахунки з болісним минулим як для українців, так і для поляків. Інтерв'ю Антона Дробовича, насичене неправдивими твердженнями та введенням в оману громадської думки щодо реального стану речей, і точно не служить цій меті.

Настав час замінити жести та декларації реальними діями, в результаті яких Інститут національної пам'яті Польщі зможе розпочати пошуково-ексгумаційні роботи з метою гідного вшанування пам'яті невинних жертв геноциду на Волині та Східній Малопольщі – злочину, що тяжіє над нашими взаєминами.

д-р Рафал Леськевіч

Директор

Управління прес-служби

Прес-секретар

Інституту національної пам'яті